

Strategi for Kunstnerisk og Pædagogisk Udviklingsvirksomhed 2019 – 2022

Indhold

Indledning	3
Rammer.....	3
<i>Konservatoriets opgave</i>	3
<i>Forholdet mellem PUV og KUV</i>	4
<i>Udredning om Videngrundlag - KUV</i>	4
<i>Eksterne bevillinger</i>	5
<i>Akkreditering</i>	5
Vision.....	5
Handlingsplan 2019-2022	6
1) Organisatorisk styrkelse af DJMs udviklingsvirksomhed såvel strukturelt som fagligt	6
<i>UV-forum</i>	6
<i>Fagfællesskab</i>	6
<i>Pædagogisk udviklingsvirksomhed</i>	7
<i>Udviklingsvirksomhed på tre måder</i>	7
<i>Flerårigt KUV</i>	8
<i>Etårigt K/PUV</i>	8
<i>Kortvarigt K/PUV</i>	8
<i>Studerende som aktive refleksionspartnere</i>	8
2) Styrkelse af institutionens K/PUV-kompetencer	9
3) Udbygning af nationale og internationale KUV-samarbejder med særligt henblik på kvalitet og igangsættelse af projekter med interdisciplinær og tværinstitutionel profil	9
4) Styrkelse af formidling og udbredelse af DJM-udviklingsarbejder	9
5) Styrkelse af indsatsen vedr. eksterne KUV-midler.	10
Bilag 1.....	11
Retningslinjer for tildeling af midler til flerårige KUV-projekter.....	11
<i>Kriterier for vurdering af ansøgninger</i>	11
<i>Ansøgers kvalifikationer</i>	11

<i>Gennemførlighed</i>	12
<i>Bedømmelse</i>	12
<i>Størrelse på bevilling til et projekt</i>	12
<i>Procedure og tidsfrist</i>	12
<i>Vedrørende ansøgning om KUV-midler</i>	12
Bilag 2.....	13
Kritisk refleksion.....	13
<i>Kritisk refleksion og udviklingsarbejde</i>	13
<i>Hvad er kritisk refleksion?</i>	13
<i>1. og 2. ordensrefleksion</i>	14
<i>Teoretiske perspektiver på refleksion</i>	15
<i>Professionsviden</i>	16
<i>Refleksion og øveprocesser</i>	16
<i>Refleksion over det kunstneriske værk</i>	17
<i>Strategisk mål for kritisk refleksion på DJM</i>	17
Det interdisciplinære og tværinstitutionelle aspekt	17
<i>Tværkunstneriske læringsmiljøer</i>	18
<i>DJM og det interdisciplinære aspekt</i>	18
Litteratur	20

Indledning

Med udgangspunkt i *Bekendtgørelse om bachelor-, kandidat- og solistuddannelser ved musikkonservatorierne og Operaakademiet, Udredning om videngrundlaget på de videregående kunstneriske uddannelser, Forskningsstrategi for Kulturministeriets område* og i forlængelse af *DJMs forskningsstrategi 2011-2015* ønsker Det Jyske Musikkonservatorium (DJM) i de kommende år at fastholde og styrke indsatsen inden for områderne Kunstnerisk og Pædagogisk Udviklingsvirksomhed (KUV/PUV).

DJMs Forskningsstrategi 2011-2015 har fastlagt retningslinjer for forsknings- og udviklingsaktiviteterne. Strategien satte fokus på ”Musikalsk Perception, Kognition og Læring” som omdrejningspunkt for konservatoriets forskningsvirksomhed og opstillede en række langsigtede mål, herunder opkvalificering af underviserens forskningskompetencer og en satsning på multidisciplinære og tværinstitutionelle forskningssamarbejder. Forskningsstrategien har i høj grad medvirket til at styrke DJMs position på det forskningsmæssige landkort, nationalt og internationalt, en udvikling der navnlig afspejles i en omfattende artikelproduktion og den nære tilknytning til Danmarks Grundforskningsfonds Center for Music in the Brain. Samtidigt har indeværende rammeaftaleperiode betydet et meget stort skridt fremad for DJMs opgave som kulturinstitution med en styrkelse af både kvalitet og omfang. Dette indebærer, at kunstnerisk praksis som videngrundlag for uddannelserne ligeledes er blevet markant styrket.

Nærværende strategi sætter fokus på at videreudvikle kunstnerisk og pædagogisk udviklingsvirksomhed og rummer et langsigtet strategisk perspektiv. Strategien sigter på at udbygge konservatoriets kunstneriske og pædagogiske fundament og sikre, at uddannelserne på DJM hviler på et solidt videngrundlag funderet bl.a. i kunstnerisk udviklingsvirksomhed på højeste internationale niveau. Gennem en målrettet udvikling og kvalificering af KUV-indsatsen skal DJM i fremtiden stå for kunstnerisk udviklingsarbejde af international klasse med potentiale til at udvikle DJMs kunstneriske og uddannelsesmæssige profil, DJM som kulturinstitution og musiklivet generelt.

Et væsentligt parameter i denne bestræbelse er, at DJMs studerende i videst muligt omfang inddrages i denne proces. Dels gennem undervisningsmoduler med introduktion til KUV og PUV som fænomen og metode, dels som aktive deltagere i underviserens, andre studerendes og egne udviklingsprojekter. Nok så væsentligt er, at der skabes mulighed for, at udviklingsvirksomheden finder sted i en tværinstitutionel praksis i samarbejde med de øvrige konservatorier, kunstsoler samt internationale samarbejdspartnere.

Rammer

Konservatoriets opgave

Det Jyske Musikkonservatorium har i henhold til *Lov om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet*, jf. lovbekendtgørelse nr. 411 af 11. maj 2016, til opgave – sammen med de øvrige musikkonservatorier – at varetage den højeste uddannelse i musik og musikpædagogik og i øvrigt bidrage til fremme af musikkulturen i Danmark. Konservatoriet skal endvidere udøve kunstnerisk og pædagogisk udviklingsvirksomhed og kan på videnskabeligt grundlag drive forskning inden for konservatoriets fagområder. Forpligtelsen til at udøve pædagogisk udviklingsvirksomhed gælder specielt for konservatorierne og udspringer af opgaven med at uddanne musikpædagoger.

Forholdet mellem PUV og KUV

I de senere år har der bl. a. gennem en række kulturministerielle tiltag været stor fokus på KUV, hvilket på DJM har afspejlet sig i en række større KUV-projekter. Det er også forklaringen på, at KUV i denne strategi har en mere fremtrædende plads end PUV. Det er dog vigtigt at understrege, at strategiens langsigtede mål for omfang, udbredelse og kvalitet af udviklingsvirksomheden er de samme for PUV og KUV.

Udredning om Videngrundlag - KUV

Med Kulturministeriets rapport *Kunstnerisk Udviklingsvirksomhed - udredning om videngrundlaget på de videregående kunstneriske uddannelser* fra januar 2012 imødekommes behovet for en afklaring af KUV-begrebet og af kravene til dokumentation. Arbejdsgruppen bag rapporten giver i rapporten en række anbefalinger. Det anbefales

- a) (s. 11) at institutionerne fortsætter med at udvikle og fremme deres KUV, blandt andet gennem etablering af *strategier, strukturer og retningslinjer* for den kunstneriske udviklingsvirksomhed på institutionen.
- b) (s. 31) at KUV bliver gjort mere synlig, og at institutionerne fremover kan dokumentere *omfanget, kvaliteten og indholdet* af den kunstneriske udviklingsvirksomhed.
- c) (s. 11) at KUV synliggøres som en *selvstændig videns- og erkendelsesskabende aktivitet* på højeste niveau på linje med videnskabelig forskning.

Endelig anbefaler arbejdsgruppen, at institutionerne tager udgangspunkt i en overordnet, fælles definition af KUV med følgende ordlyd:

‘Kunstnerisk udviklingsvirksomhed er en integreret del af en kunstnerisk proces, der fører frem til et offentligt tilgængeligt resultat og ledsages af en refleksion over såvel processen som præsentationen af resultatet.’

Med denne definition markeres vægtlægningen på refleksion og formidling samtidig med, at der etableres en tydelig afgrænsning i forhold til kunstnerisk praksis og akademisk forskning. Iflg. rapporten er målet med at anbefale denne overordnede definition navnlig, at der dermed kan skabes dels et grundlag for at virksomheden kan formaliseres, rammesættes og kvalitetssikres og dels en standard for hvordan KUV udøves, bedømmes, meriteres og udvikles.

DJM har som udgangspunkt for nærværende KUV-strategi valgt at anvende såvel definitionen som de beskrevne forudsætninger som ledetråd i arbejdet med at udvikle KUV og vurderer, at det er realistisk at arbejde frem mod et niveau for KUV, der er i overensstemmelse hermed. Her er en væsentlig bemærkning, at der for PUV ikke er en tilsvarende udredning tilgængelig, og at DJM for så vidt angår denne del af videngrundlaget lader refleksion stå som en lige så central del af udviklingsarbejdet. Denne refleksion kan knytte sig til overvejelser ved selve projektet og dets proces, men kan også delvist stå på et natur- eller humanvidenskabeligt grundlag¹.

---

¹ En gennemgang af den historiske baggrund for kritisk refleksion, den fremherskende implementering af kritisk refleksion som omdrejningspunkt for læring og en perspektivering til kritisk refleksion i forhold til kunstneriske udviklingsprocesser findes i bilag 2.

Eksterne bevillinger

Det er et vigtigt mål for DJM at tiltrække eksterne bevillinger til kunstnerisk udviklingsvirksomhed. En oplagt kilde til finansiering er KUV-puljen, som KUM har afsat til kunstneriske udviklingsprojekter. Disse midler kan ansøges gennem en procedure, der minder om ansøgninger til KUMs forskningsudvalg, og giver mulighed for at opnå frikøb til et års kunstnerisk udviklingsvirksomhed. I skrivende stund har DJM opnået bevilling til fem KUV-projekter². Det er helt naturligt, at DJM fortsat søger del i disse midler, således at underviserne får mulighed for at udvikle og gennemføre større kunstneriske projekter til gavn for både den enkelte underviser, fagområdet, de studerende, institutionen og kulturlivet generelt. Fordi udviklingen af projektbeskrivelser og undersøgelsesfelter med høj kvalitet stiller stadigt højere krav til projektlederne, må DJM også af denne grund understøtte udvikling af fagligheden og ekspertisen inden for KUV-området. En kvalificering af området kan herudover skabe basis for, at underviseres projekter kan få del i midler fra Kunstfonden og private fonde.

Akkreditering

Med *Lov om Akkrediteringsinstitutionen for videregående uddannelser*, skal DJM som et særligt krav kunne redegøre for omfanget og arten af P/KUV, og hvorledes viden fra disse aktiviteter tilgår uddannelserne. For i endnu højere grad at blive i stand til at imødekomme dette krav, er det vigtigt, at DJM både udvikler en fælles forståelse og praksis på området og sikrer, at viden i størst muligt omfang deles – blandt undervisere, blandt studerende og mellem undervisere og studerende. Dette indebærer både, at udviklingsarbejdets resultater skal formidles til studerende, og i lige så høj grad at det sikres, at udviklingsvirksomhed er en kompetence de studerende besidder.

Vision

DJM vil som uddannelsesinstitution bedrive kunstnerisk og pædagogisk udviklingsvirksomhed, der både skaber nye vedkommende og animerende udtryk og uddanner reflekterende musikere, pædagoger og komponister.

For at opnå dette skal DJM iværksætte en handlingsplan, der har følgende hensigter for udviklingsvirksomheden:

- 1) At sikre udviklingsvirksomhedens relevans i forhold til konservatoriets øvrige aktiviteter, musiklivet og omverdenen.
- 2) At udviklingsvirksomheden er original og nyskabende, har potentiale til at skabe ny viden, foregår i tværfaglige og tværinstitutionelle samarbejder eller har stærk tilknytning til DJMs opgave som kulturinstitution.
- 3) At DJM bedriver udviklingsvirksomhed der i endnu højere grad er på et konsistent internationalt niveau.

---

² Wayne Siegel: *Conducting Sound in Space*; Lasse Laursen: *Instrumentationsmetoder I lydorienteret komposition* (2015-17); Henrik Knarborg Larsen: *Neu Erhörte Klänge* (2016-18); Jens Chr. Jensen: *The Electroacoustic Experience* (2018-19); Henrik Brendstrup: *In a Dialogue with Bach*

Handlingsplan 2019-2022

Følgende handlingsplan tager udgangspunkt i DJMs vision for udviklingsvirksomhed samt i de beskrevne hensigter. Handlingsplanen indeholder nedenstående fem indsatser, som bliver indgående beskrevet efterfølgende:

- 1) Organisatorisk styrkelse af DJMs udviklingsvirksomhed såvel strukturelt som fagligt
- 2) Styrkelse af institutionens K/PUV-kompetencer
- 3) Udbygning af nationale og internationale KUV-samarbejder med særligt henblik på kvalitet og på igangsættelse af projekter med interdisciplinær og tværinstitutionel profil
- 4) Styrkelse af formidling og udbredelse af DJM-udviklingsarbejder
- 5) Styrkelse af indsatsen vedr. eksterne KUV-midler

1) Organisatorisk styrkelse af DJMs udviklingsvirksomhed såvel strukturelt som fagligt

UV-forum

Med det formål at understøtte kvalitet, formidling og udbredelse af DJMs UV-indsats oprettes et UV-forum. UV-forum opererer i regi af forskningsudvalget og ledes af en af rektor udpeget person med UV-ekspertise. UV-forum skal tjene som faglig og kunstnerisk udviklingsarena for de undervisere, der til enhver tid arbejder med et UV-projekt og skal også ad-hoc hospiteres af andre med tilknytning til UV-arbejdet: Samarbejdspartnere, forskningsprofessor, forskningslektor, rektor, andre undervisere med aspirerende projekter m.v.

UV-forummets primære funktion er at give UV-projektlederne mulighed for og pligt til at præsentere og diskutere deres projekter, udveksle ideer og dele viden med fagfæller, kolleger og studerende som kritiske refleksionspartnere.

Forummet afholder to seminarer pr. semester, der er åbne for studerende og undervisere og bør afholdes på et tidspunkt, hvor så mange som muligt har mulighed for at deltage. Seminarer kan afholdes både på afdelingen i Aarhus og på afdelingen i Aalborg og i alle tilfælde skal seminarerne streames gennem videolink. Herudover afholdes en række møder og symposier i mindre målestok, som planlægges ad-hoc af UV-forums daglige leder.

Fagfællesskab

Med det beskrevne UV-forum skabes der grobund for et fagfællesskab eller `peer community`, der er en helt afgørende faktor i forhold til de enkelte UV-udøveres arbejdsproces samt evaluering af resultatet. Hos mange undervisere vil ideen om at involvere kolleger og fagfæller som refleksionspartnere være fremmed og måske ligefrem blive mødt med modstand, fordi den kunstneriske proces traditionelt foregår bag lukkede døre. Men gennem dialog og sparring med fagfæller og diskussion af proces og resultat sikres grundlaget for, at fagfæller kan bygge videre på den viden og erkendelse projektet afføder.

Endelig vil etableringen af det foreslåede UV-forum sikre en høj grad af videndeling og synlighed af konservatoriets UV-arbejde, hvilket i et længere perspektiv vil styrke kompetencen på området

blandt undervisere og studerende i almindelighed og hos projektlederne i særdeleshed.

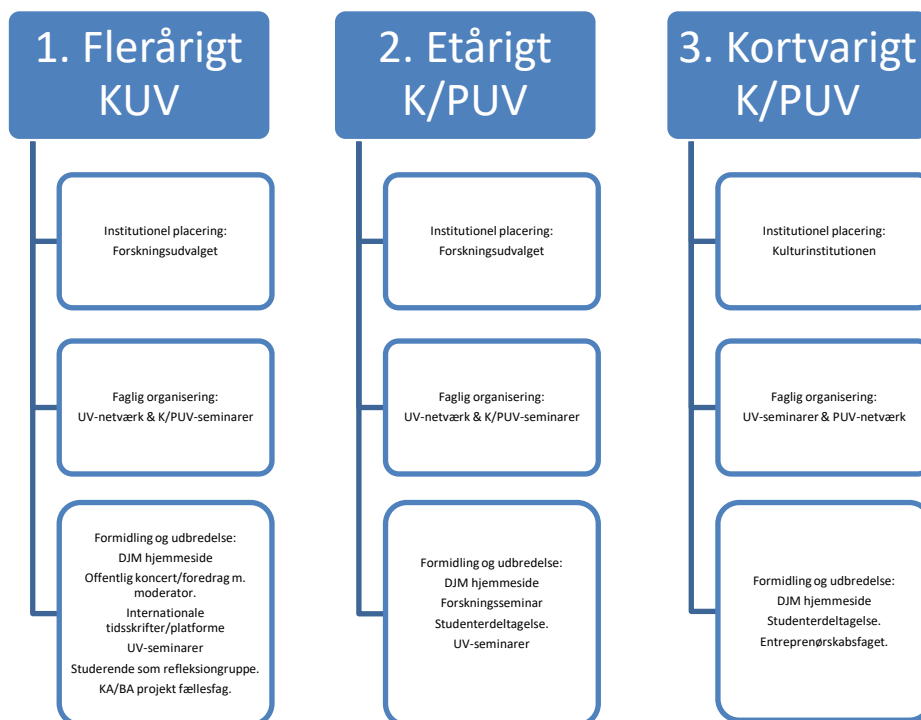
Modellen med fagfællesskaber skal også søges implementeret på studenterniveau med det mål at understøtte udviklingen af en praksis og en kultur, hvor kritisk og konstruktiv dialog er en kvalificerende komponent i de studerendes kunstneriske, faglige og personlige udvikling. Hvor det er relevant, kan UV-forum danne ramme om KA-projekter med særlig UV-profil og i samarbejde med studielederne tilrettelægge og forestå vejledning og rådgivning heraf. Studerende med KA-projekter, der udføres i regi af UV-forum vil tilsvarende have mulighed for/pligt til 2-3 gange at præsentere deres projekter efter en tidsplan udarbejdet i samråd med deres vejleder.

Pædagogisk udviklingsvirksomhed

DJM ønsker at organisere arbejdet med PUV i samarbejder både inden for institutionen og tværinstitutionelt, fx i regi af DNMPFU (Dansk Netværk for Musikpædagogisk Forskning og Udviklingsarbejde). Derfor vil PUV i udgangspunktet være projekter, der udarbejdes i nært samarbejde mellem flere undervisere og studerende. PUV vil have de samme refleksionskrav som KUV og vil indeholde udviklingsvirksomhed, der retter sig både mod den pædagogik, der udspiller sig i uddannelsernes undervisning og mod den pædagogik, som de studerende uddannes med henblik på at skulle udøve i deres arbejdsliv.

Udviklingsvirksomhed på tre måder

For at styrke kvaliteten, omfanget og diversiteten i DJMs UV-indsats deles projekterne op i tre kategorier: 1. flerårigt KUV, 2. etårigt K/PUV og 3. kortvarigt K/PUV.

Flerårigt KUV

Flerårigt KUV er projekter, der gennemføres over en længere periode (2-3 år) med substantielle timebevillinger og dermed mulighed for at arbejde langsigtet i udviklingsarbejdet med en forventet stor gennemslagskraft i forhold både til det kunstneriske produkt og til vidensgenerering, dokumentation og formidling. Projekterne er institutionelt placeret under forskningsudvalget og fagligt organiseret i KUV-forum med de rammer for kritisk refleksion, formidling og udbredelse dette indebærer. Projekterne vil tage udgangspunkt i relevante kunstneriske problemstillinger, have en systematisk undersøgende tilgang og et nyskabende perspektiv med potentiale til at udvikle uddannelserne generelt og fagområdespecifikt. Flerårige projekter kan være internt finansierede eller finansierede gennem KUV-puljen.

For at sikre kvaliteten og det internationale niveau er flerårige KUV-projekter underlagt krav om, at projektleder afslutningsvis præsenterer projektets resultater offentligt i koncert- og foredragsform med efterfølgende forsvar/kritik under medvirken af en internationalt anerkendt ekspert.

Etårigt K/PUV

Etårige K/PUV-projekter er institutionelt placeret under forskningsudvalget og gennemføres inden for en etårig tidsramme. Etårige K/PUV-projekter vil være fagligt organiseret i UV-forum, mens PUV-projekter udgør hovedbestanddelen af de projekter, der foregår i PUV-netværket. Etårige projekter er underlagt de samme kriterier om nyhedsværdi, undersøgende tilgang, kritisk refleksion, dokumentation/formidling m.m. som de flerårige, men vil typisk have et mere begrænset omfang.

For både et- og flerårige projekter gælder, at ansøgning om bevilling finder sted i forb. m. den årlige FoKu-ansøgningsprocedure og behandles af forskningsudvalget (se bilag 1 for kriterier).

Kortvarigt K/PUV

Kortvarigt K/PUV er projekter, der typisk vil være placeret inden for kulturinstitutionsopgaven med en tidshorisont på 2-3 måneder. Dette skal foregå ved, at de undervisere, der bedriver kunstnerisk praksis og udviklingsvirksomhed i samarbejde med de studerende knytter refleksion til projekterne. Disse projekter kan inddrages direkte i UV-seminarerne og for enkeltes vedkommende også i entreprenørskabsundervisningen.

Med dette tiltag er det forventningen, at undervisere, der har begrænset erfaring med UV-arbejde, får mulighed for i mindre målestok at arbejde med et konkret projekt med den systematiske og metodiske tilgang, der knytter sig til udviklingsarbejde. Kortvarige projekter kan således i et større perspektiv aspirere til at vokse til et et- eller flerårigt projekt. Det er for de kortvarige projekter en særskilt hensigt, at der i udvælgelsen sikres en høj grad af diversitet i forhold til såvel geografi, fag/genre som køn.

Studerende som aktive refleksionspartnere

For at sikre K/PUV-aktivitetens relevans for konservatoriets øvrige aktiviteter er det af afgørende betydning, at den er stærkt institutionelt forankret og indgår i et tæt samspil med institutionens uddannelser, forskning og kunstneriske praksis. Et meget væsentligt aspekt heraf er, at studerende i videst muligt omfang inddrages i udviklingsprojekter som aktive refleksionspartnere. Et ligeså

væsentligt aspekt er, at der skabes en stærk forbindelse mellem KUV og DJMs kulturinstitutionsopgave, hvori undervisere og studerende samarbejder i kunstneriske udviklingsprocesser og udfolder den refleksionspraksis, der findes i KUV (se bilag 2).

2) Styrkelse af institutionens K/PUV-kompetencer

Med DJMs forskningsstrategi formuleredes en målsætning om at styrke institutionens forskningskompetencer, hvilket løbende er sket i form af årlige forskningskurser. Det er denne strategis mål at fortsætte og udbygge denne kompetenceudvikling med særlig fokus på de metoder og kriterier, der kendetegner udviklingsarbejde. Et relevant udgangspunkt for at tematisere og målrette denne indsats kunne være OECDs definition af udviklingsarbejde (experimental development), som beskrevet i Frascati manualen³.

Som et særligt indsatsområde ønsker DJM at opkvalificere de generelle kompetencer inden for kritisk refleksionsmetode. Konservatoriet vil derfor iværksætte et intensivt kompetenceudviklingsprogram, der giver alle undervisere mulighed for at erhverve indsigt og færdigheder i de fremherskende teorier og den aktuelle praksis på de videregående uddannelsesinstitutioner. Det er i den sammenhæng et særskilt krav, at alle, der leder UV-projekter, besidder eller erhverver sig disse færdigheder (se bilag 2).

3) Udbygning af nationale og internationale KUV-samarbejder med særligt henblik på kvalitet og igangsættelse af projekter med interdisciplinær og tværinstitutionel profil

Relevansen for musiklivet og omverdenen generelt skal sikres ved et fokus på generaliserbarheden af KUV-projekterne og den erhvervede viden, fx gennem en generalisering på tværs af musikalske udtryksformer og teknikker eller gennem perspektivering til andre kunstarter. I den forbindelse er en styrkelse af de nationale og internationale KUV-samarbejder helt central. DJM ønsker at udbygge og formalisere samarbejdet mellem DJM og de øvrige kunstneriske uddannelsesinstitutioner i Danmark. Mest naturligt de øvrige musikkonservatorier i København og Odense/Esbjerg men også fx Den Danske Scenekunstscole, Billedkunstskolerne, Kunstakademierne og Filmskolen. Sådanne samarbejder kan iværksættes gennem det eksisterende nationale KUV-netværk, der arrangerer et årligt KUV-seminar og en KUV-festival. Derudover kan Designskolen, Arkitektskolen og The Animation Workshop/VIA være relevante samarbejdspartnere. I internationalt regi vil det være oplagt at udbygge allerede eksisterende samarbejder til også at omfatte KUV-projekter. For eksempel Norges Musikhøgskole, Sibeliusakademiet, Kungliga Musikhögskolan i Stockholm, Högskolan för Scen och musik, Göteborg, Estonian Academy of Music and Theatre, Guildhall School of Music and Drama, Koninklijk Conservatorium Den Haag, CODARTS Rotterdam, North Carolina Central University, Conservatoire National Supérieur Musique et Danse de Lyon.

4) Styrkelse af formidling og udbredelse af DJM-udviklingsarbejder

Såvel intern som ekstern videndeling er et højt prioriteret mål, og KUV-aktiviteternes kunstneriske resultater og ledsagende refleksioner skal derfor være synlige og tilgængelige på mange platforme. Dels levende formidlet i form af koncerter/foredrag, herunder det årlige RAMA-forskningsseminar,

³ OECD (2015), [Frascati Manual 2015](#): Guidelines for Collecting and Reporting Data on Research and Experimental Development, The Measurement of Scientific, Technological and Innovation Activities, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264239012-en>

dels i form af artikler, essays, rapporter, posters, video eller podcasts, der offentliggøres i regi af DJMs egne udgivelsesplatforme og/eller i internationale tidsskrifter såsom fx *Seismograf*, *Leonardo Music Journal*, *Journal of Sonic Studies*, *Organized Sound* eller *Journal for Artistic Research*. For at sikre den kvalitetsmæssige konsistens er det hensigtsmæssigt, at konservatoriet indgår i samarbejder med andre kunstinstitutioner og KUV-netværk, nationalt såvel som internationalt. I den sammenhæng er det naturligt at søge optagelse i [Society for Artistic Research](#) og denne organisations online platform [Research Catalogue](#). Som led i denne bestræbelse er det et mål, at alle KUV-projekter formidles på engelsk.

5) Styrkelse af indsatsen vedr. eksterne KUV-midler.

Som nævnt ovenfor stiller KUM hvert år en pulje til rådighed for kunstscolerne, som giver mulighed for at søge midler til underviseres KUV-projekter enten i form af projektmodning eller i form af et års frikøb. Midlerne er konkurrenceudsatte og ansøges gennem en procedure, som kræver at projektbeskrivelserne opfylder en lang række kriterier, herunder redegørelse for potentiale for originalitet og generering af ny viden samt bidrag til internationalisering og udvikling af undervisningen. DJM vil også fremover søge midler fra puljen, og det må forventes, at den intensiverede indsats generelt vil skabe grobund for flere kandiderende projekter.

Både for KUV- og for PUV-projekter vil det være oplagt at søge økonomisk støtte fra såvel offentlige som private fonde. For at styrke denne indsats vil forskningsudvalget i samarbejde med rektoratet i forb. m. alle større ansøgninger vurdere potentialet for at søge ekstern finansiering. I den sammenhæng skal muligheden for, at projekter kan indgå i samarbejder med andre partnere undersøges for derved at øge volumen og dermed udbuddet af potentielle fonde.

Bilag 1

Retningslinjer for tildeling af midler til flerårige KUV-projekter

Ansøgningsberettigede er fastansatte undervisere på Det Jyske Musikkonservatorium.

Der kan opnås midler/timer til større KUV-projekter med en tidshorisont på 2-3 år.

Frist for ansøgning følger den eksisterende procedure for FOKU-ansøgninger.

Kriterier for vurdering af ansøgninger

Bedømmelsen af KUV-projekter foretages af DJMs forskningsudvalg suppleret med leder af KUV-forum. Udvalget vil i vurderingen af ansøgningerne lægge vægt på:

- faglig kvalitet i det kunstneriske udviklingsprojekt
- tydelig forankring i kunstnerisk praksis
- potentiale for fremskridt og fornyelse og originalitet
- potentiale for at generere ny viden inden for kunstnerisk udviklingsvirksomhed
- projektbeskrivelsen skal indeholde en klar og velafgrænset problemstilling og målsætning
- redegørelse for relevant eksisterende viden/projekter nationalt og evt. internationalt inden for projektets problemområde samt projektets potentielle bidrag til eksisterende kunstnerisk udviklingsarbejde
- projektbeskrivelsen bør beskrive og begrunde valg af arbejdsformer og metode
- redegørelse for, hvordan det kunstneriske udviklingsprojekt bidrager til udviklingen af undervisningen inden for området
- redegørelse for hvordan og i hvilken udstrækning studerendes deltagelse i projektet foregår
- overvejelser over formidling og dokumentation af projektet
- projektbeskrivelsen bør redegøre for kommunikation af resultater samt kommunikation af processen undervejs, herunder redegørelse for en tilgængelig refleksion over den erfaring og de nye erkendelser, som forventes opnået i arbejdet med projektet. Denne kan ikke blot være projektlederens egen filosofiske fortolkning af eget værk, men må have en systematisk og generaliserende karakter, der gør den anvendelig for fagfæller
- at projektet indgår i et samarbejde med relevante samarbejdspartnere i ind- og udland
- at projektet er stærkt institutionelt forankret og i forskellig grad indgår i et tæt samspil med institutionens uddannelser, forskning, kunstneriske virksomhed og praksis samt pædagogiske udviklingsvirksomhed

Ansøgers kvalifikationer

Ansøger skal vurderes at have de nødvendige kvalifikationer til projektets gennemførelse - herunder erfaring med projektstyring og eventuel tidligere erfaring med kunstnerisk udviklingsvirksomhed.

Gennemførlighed

Projektet skal indeholde en gennemtænkt og hensigtsmæssig arbejds-, tids- og formidlingsplan. Projektbeskrivelsen skal desuden indeholde en klar strategi for organisering og ledelse af projektet, herunder en redegørelse for arbejdsdelingen mellem de involverede deltagere.

Bedømmelse

Fra forskningsudvalgets side vil der altid være tale om en konkret helhedsvurdering, hvor forskellige kriterier kan være opfyldt i større eller mindre grad. Derfor vil ikke alle kriterier være relevante for alle ansøgninger, og på grund af konkurrencen mellem ansøgninger er det ikke givet, at en imødekommelse af kriterierne vil føre til en bevilling.

Særligt for ansøgninger til projektmodning: Projektansøgningen bør sandsynliggøre en mulighed for at gennemføre et egentligt kunstnerisk udviklingsprojekt. Der bør være et konkret udkomme af projektmodningen, der eksempelvis kan være udkast til ansøgning.

Størrelse på bevilling til et projekt

Det maksimale antal midler der kan søges, er 1600 timer fordelt på maks. tre år.

Procedure og tidsfrist

Ansøgning om midler til KUV-projekter finder sted i forb. m. den eksisterende ansøgningsprocedure for tildeling af FOKU-midler, som beskrevet i DJMs forskningsstrategi.

Vedrørende ansøgning om KUV-midler

Ansøgning om KUV-tildeling foretages på nettet. Ansøgningen skal indeholde:

- 1) Titel, kort beskrivelse (max 100 ord), angivelse af dokumentationsform, angivelse af interne og eksterne samarbejdspartnere.
- 2) Uddybende beskrivelse/begrundelse (max 250 ord) for projektet, der fokuserer på projektets relevans i forhold til ovenstående kriterier. Det er en forudsætning for optagelse til bedømmelse, at projektbeskrivelsen har været forelagt forskningslektor eller leder af KUV-centret.
- 3) Arbejds-, tids- og formidlingsplan jf. ovenfor.
- 4) Budget i et på forhånd fastlagt regneark, der angiver følgeudgifter ved projektet (til fx lyd-tekniker, transport, studentermedhjælp etc.) samt eventuel medfinansiering. Budgettet skal opdeles i finansår – dvs. en del for efterår og en del for forår.
- 5) Relevant CV.
- 6) Titel og output fra ansøgerens FOKU-projekter inden for de seneste 5 år.

Der lægges vægt på, at beskrivelserne overholder de ovenstående rammer. Efter tildeling af midler udgives en projektoversigt på nettet.

Bilag 2

Kritisk refleksion

Kritisk refleksion og udviklingsarbejde

Det er i særlig grad den ledsagende refleksion, der definerer udviklingsarbejde og skiller denne fra den gængse kunstneriske eller pædagogiske praksis. I KUV-udredningen ekspliciteres endvidere, at refleksionen skal forholde sig kritisk til både proces og resultat og "foregå på højeste niveau".

Men hvordan bør den kritiske refleksion forstås i forhold til KUV? Hvor den naturvidenskabelige forskning stiller krav om objektivitet, reliabilitet og reproducerbarhed, er vurdering af egen kunst i sagens natur subjektiv. En kunstner kan kun vanskeligt frasige sig en tæt relation til sit eget værk og vil efter nogles mening ofte være den mindst kvalificerede til at bedømme det. Men udfordringen for KUV-udøveren er netop også at hæve sig over det subjektive, selvreflekterende plan, kritisk *diskutere* egen praksis i lyset af aktuel og historisk praksis, *bevidstgøre* og *dokumentere* sine metoder til at undersøge problemstillinger og *formidle* det i en form, der er rettet mod og kan bedømmes af fagfæller.

Dette afføder spørgsmålet om, hvordan man finder en form på den kritiske refleksion, der bedst indfanger de erfaringer og erkendelser, der karakteriserer kunstneriske processer. Skal KUV som vidensfelt udvikle særlige refleksionsformer snarere end at overtage de refleksionsformer, der anvendes inden for andre fagområder? Som argumenter for det første fremføres, at de "importerede" former kan virke fremmede og uproduktive, og at lånet fra traditionelle akademiske felter indebærer krav eller forventninger, der ikke fremmer udviklingen af KUV⁴. Omvendt tjener det næppe heller noget formål at forsøge at tvinge et sæt af særlige KUV-refleksionsrammer ned over området.

Måske vil det snarere være i overensstemmelse med KUVs udgangspunkt i en kunstnerisk praksis, at den enkelte KUV-forsker må udvælge eller ligefrem udvikle et sæt refleksionsformer, der er relevante i forhold til hans eller hendes projekt. Hertil kommer, at en refleksion over en kunstnerisk proces eller et kunstnerisk resultat ikke nødvendigvis behøver at være skriftlig, men kan foreligge i et multimedialt format, fx, video, audio, billede eller en kombination heraf⁵.

Det er DJM's mål at tilvejebringe det bedst mulige grundlag for, at refleksionsarbejdet sikres både relevans og kvalitet såvel på underviser- som på studenterniveau. Konservatoriet ønsker derfor med denne strategi at igangsætte en udvikling mod en refleksionspraksis, der på samme tid hviler på et solidt videngrundlag, sikrer skabelse og deling af ny viden og er tilstrækkeligt bred til at kunne rumme den mangfoldige tilgang til både KUV og PUV, der kendetegner institutionens faglige profil.

Hvad er kritisk refleksion?

Kritisk refleksion er et komplekst fænomen, der gennem de sidste årtier har oplevet en markant udvikling og udbredelse som en vej til at skabe læring og ny viden. Navnlig har kritisk refleksion

⁴ Anne Gry Haugland i Indledning til *Kunstnerisk Udviklingsvirksomhed – En antologi* (red. Anne Gry Haugland). DKDM 2016

⁵ Som eksempel herpå kan fremhæves docent Lasse Laursens KUV-projekt "Instrumentationsmetoder i lydorienteret komposition". Laursen lader sin refleksion komme til udtryk i forskellige medier og fora: Skriftligt i form af to publikationer, der beskriver overvejelser, empiri og metode; mundtligt i form af en offentlig foredragskoncert, hvor arbejdsprocessen og de kunstneriske valg forklares med ord og demonstreres i live-performance; digitalt i billeder, lyd og video på en åben online platform www.orchestration.dk.

vundet indpas som omdrejningspunkt for undervisningen på professionsuddannelserne. Den faglige praksis som fx lærer, sygeplejerske eller ergoterapeut kan naturligvis ikke sammenlignes direkte med en kunstnerisk performativ eller skabende praksis som musiker eller komponist. Alligevel kan det være relevant i kontekst af KUV at se på forståelsen og anvendelsen af refleksion inden for disse fag og de mulige fælles berøringsflader.

I sin redegørelse for baggrunden for refleksionsbegrebets udvikling⁶ identificerer Steen Wackerhausen to fremherskende positioner inden for uddannelsestænkningen. Det 'skolastiske paradigme' bygger på den grundopfattelse, "at viden, færdigheder og faglig kompetence bedst tilegnes gennem boglige studier og skolegang". Dette paradigme ligger iflg. forfatteren til grund for den bogliggørelse og akademisering, der har præget mange fagområder og praksisfag som fx sygepleje og fysioterapi og som også kendetegner kunstuddannelserne.

2) Det 'non-skolastiske paradigme' er et kritisk opgør med denne tænkning, der argumenterer for, at viden og færdigheder fra praksisudøvelse ikke udtømmende lader sig beskrive sprogligt. Dette opgør peger på alternative, praksisorienterede læringsarenaer og fremhæver, at det praksisbårne felt snarere bygger på 'tavs viden'⁷, 'handlingsbåren kundskab', 'mesterlære' eller 'situeret læring', som er nogle af de modudtryk, der præger den uddannelsesteoretiske diskurs og som også præger dele af kunstdidaktikken. Men som Wackerhausen peger på, er der en fare for, at det erfaringsbårne og tavse låser sig fast om sig selv og står i vejen for udvikling og nytænkning. Her tilbyder refleksionen sig som en nødvendig vej til at modvirke den "ureflekterede selvtilstrækkelighed".

1. og 2. ordensrefleksion

I en gennemgang af refleksionsbegrebet skelner Buur Hansen⁸ mellem to grundlæggende former for refleksionsaktiviteter. Hvis vægten ligger på den sag eller praksis, der er genstand for refleksionen, er der tale om *refleksion af 1. orden*. Ligger vægten omvendt på ens egen forforståelse eller forudsætning for en refleksion af 1. orden, er der tale om *refleksion af 2. orden*. Begrebet *refleksivitet* betegner i den sammenhæng 'menneskets evne til overhovedet at kunne reflektere'.

1. ordens refleksion er transitiv. Når vores bevidsthed er rettet mod et objekt, en situation, løsning af et problem sker det i en transitiv bevægelse. Hvilken fingersætning er den bedste her? Hvilken instrumentering understreger stemningen? Hvilken skala passer ind i denne akkordrundgang?

Subjekt → sag/fænomen/problem

Wackerhausen betegner denne form for refleksion som problemløsende, hvor der tænkes med sædvanens begreber og ud fra sædvanens traditionelle perspektiver. En refleksion der er mere sædvane-bekræftende end sædvane-udfordrende og som ikke stiller spørgsmålstejn ved 'praksisfeltets etablerede perspektiver og handlerum'.

⁶ Steen Wackerhausen: "Erfaringsrum, handlingsbåren kundskab og refleksion" fra skriftserien Refleksion i praksis, Aarhus Universitet 2008. (http://ruml.au.dk/fileadmin/www.ruml.au.dk/skriftserier/refleksion_i_praksis/wackerhausen.pdf)

⁷ Begrebet "tavs viden" introduceredes i Michael Polanyis (1891-1976) bog The Tacit Dimension (1966) og er et begreb, der dækker over viden, der vanskeligt eller slet ikke lader sig overføre fra en person til den anden ved hjælp af sprog (mundtlig såvel som skriftligt). Tavs viden kan f.eks. være kropslig funderet eller den kan "bo" i vaner og traditioner i et socialt fællesskab eller på en institution, f.eks. et konservatorium.

⁸ Niels Buur Hansen, *Refleksion på tryk – om refleksionsbegreber i love, bekendtgørelser og studieordninger i danske professionsuddannelser*; Refleksion i praksis, Skriftserie | Nr. 9/2008

2. ordens refleksion er iflg. Buur Hansen refleksiv. Bevidstheden retter sig her mod sig selv og måden den opfatter et fænomen eller et problem. Bevidstheden får greb om sig selv ved på en vis afstand at betragte sig selv som et objekt, altså en anden (subjekt – a). Subjektet retter sin opmærksomhed mod sig selv og sine egne handlinger.

Subjekt

Subjekt -a →sag/fænomen/problem⁹

Iflg. Wackerhausen er 2. ordensrefleksionen nødvendig for at udfordre sædvanen og de etablerede succeskriterier. Men for at overskride sædvanen og udfordre sig selv kræves ressourcer og motivation, som skal hentes i fremmede teorier, erfaringsrum og professioner. Wackerhausen kalder dette "at blive fremmed for sig selv" og peger på dette som en forudsætning for at 2. ordensrefleksionen kan iværksættes.'

Teoretiske perspektiver på refleksion

Den moderne refleksionstænkning og distinktionen mellem de to sæt af refleksionsaktiviteter har rod i hævdundne filosofiske og psykologiske teorier. John Dewey (1859-1952) beskæftigede sig især med refleksion som en vej til læring og forbindes med det velkendte princip "learning by doing". Omdrejningspunktet i Dewey's syn på refleksion er løsning af påtrængende praktiske handlingsorienterede problemstillinger. En refleksiv eller reflekterende proces indebærer, at personen *træder et skridt tilbage* fra sin overbevisning og gennem praktisk eksperimenterende handlen vurderer dens holdbarhed. Den refleksionsopfattelse, der knytter sig til Dewey's teori, kan tolkes som "problemløsningsbaseret refleksion af 1. orden"¹⁰

Den amerikanske filosof Donald Schön (1933-1997) udviklede teorien om "den reflekterende praktiker"¹¹. Praktikerens er ikke kun problemorienteret, men kan reflektere over alt, der er forbundet med hans egen handling. Dette betegner Schön "refleksion-i-handling"; den form for refleksion, som finder sted, når viden, erfaring og intuition glider sammen i selve handlingen som en del af den faglige kompetence, som den reflekterende har opbygget. Dette kunne fx være under arbejdet med at lære et nyt stykke musik eller som improvisator i en fremmed sammenhæng.

Over for denne type refleksion stiller Schön "refleksion-over-handling", som er en efterfølgende tankevirkning over proces og konsekvenser i det, som er hændt. Dette kunne udfolde sig under den udøvedes analyse af hvilke typer passager, der er særligt vanskelige at spille eller improvisere over. KUV-arbejdet beforder i høj grad "refleksion-over-handling", blandt andet som middel til at bevidst- og synliggøre den stadige "refleksion-i-handlingen".

Jack Mezirow (1923-2014) definerer refleksion som 'en bevidst tankeproces, hvori der finder en undersøgelse sted af de antagelser, som ligger til grund for ens forestillinger'. Disse antagelser, eller meningsstrukturer, dannes i løbet af livet og hvis en 'desorientering' af disse opstår udløses en

⁹ Illustrationer fra Buur Hansen, s. 6

¹⁰ Buur Hansen, s. 16

¹¹ "Den reflekterende praktiker - hvordan professionelle tænker når de arbejder", Donald A. Schön, 1983; Klim 2001

refleksion. Mezirow skelner mellem tre former for refleksion: indholdsrefleksion (skabt ved desorientering af indholdet i et problem), procesrefleksion (fx i forb. m. strategier for problemløsning) og præmisrefleksion (hvor der stilles spørgsmål ved problemet i sig selv). Alle disse typer af refleksion kan, i modsætning til tænkning, føre til ny mening, eller en transformation af meningsstrukturerne (transformative learning).

Professionsviden

Gennemgangen af disse fremherskende teorier er naturligvis ikke udtømmende og tjener primært til at sætte begrebet ind i en teoretisk ramme. Refleksionsbegrebet er som nævnt komplekst og har været genstand for omfattende debat inden for humanvidenskaberne generelt og den filosofiske, pædagogiske og psykologiske diskurs gennem adskillige årtier. Udover de tre nævnte aktører har en lang række filosoffer som Kant, Hegel, Kierkegaard og i nyere tid Luhmann, Habermas, Giddens og Ziehe behandlet og beskrevet begrebet indgående.

Med refleksionsteoriens indtog særligt på professionsuddannelserne ses ansatser til en særlig *professionsviden*, der svarer til universiteternes forskningsbaserede viden og professionernes praksisviden. I takt med at refleksion vinder indpas som en videnskabelig aktivitet, vil det være relevant for kunsthøjskolerne generelt og DJM specifikt at inddrage denne professionsviden som en del af videngrundlaget.

Refleksion og øveprocesser

I artiklen "Musikeren i Spejlkabinettet" holder lektor Anne Gry Haugland og hendes medforfattere refleksionsteori op mod tre konkrete KUV-projekter, alle med udgangspunkt i den klassiske musikers arbejdsprocesser.

Et af eksemplerne er pianist og lektor på DJM Søren Rastogis arbejde med projektet "[FormingPerforming](#)", som blandt andet indebærer, at Rastogi skulle filme og reflektere over sin egen øvning i forb. m. indstudering af Paul v. Klenaus klaverkoncert. Denne metarefleksion indebærer den udfordring, at Rastogi må underkaste 1.ordensrefleksionen et 2.ordensrefleksivt blik. Tilsvarende skaber video-optagelsessituationen en afvigelse fra det normale i øveprocessen, som gør Rastogi i stand til at sætte ord på, hvordan denne proces afviger fra den normale øveproces – og derigennem få en indsigt i, hvordan hans 1.ordensrefleksion normalt forløber.

I forhold til alle tre projekter finder forfatterne det meningsfuldt at opdele den refleksive tænkning i *refleksion-i* og *refleksion-over* handling eller i en 1.- og en 2.ordensrefleksion. Funktionen i den normale (øve-)praksis bliver i alle tre tilfælde mere bevidst og udfordres yderligere i kraft af refleksion. Samtidig opleves beskrivelsen af 1.ordensrefleksionen og den tavse viden, den indeholder særligt udfordrende i denne proces. Dels fordi processen er yderst kompleks, dels fordi opgaven med at udvikle et fyldestgørende sprog er særdeles vanskelig.

Forfatterne konstaterer, at en af udfordringerne, når en kunstner skal tænke og agere refleksivt, er at finde et sprog, der "lidt forsimplet sagt kan rumme "det kunstneriske" i den kunstneriske proces"¹². Men det er et vigtigt parameter at prøve at holde fokus på det kunstneriske særegne og interessante ved et givent KUV-projekt, selv om det er fristende i stedet at tale om alt det i processerne, som der

¹² Bryndorf, B., Rastogi, S., Zeuthen, M., Haugland, A.G. Musikeren i spejlkabinettet – Refleksioner over refleksionen i tre KUV-projekter; KUV-Forum, DKDM, 2017

allerede findes sprog for.

Refleksion over det kunstneriske værk

Udover at reflektere over indhold og proces kan man naturligvis også underkaste det kunstneriske værk en refleksion. Den norske komponist og billedkunstner Bjørn Kruse foreslår en forståelsesmodel med fire egenskabsniveauer som en indgang til at reflektere over et værk – på tværs af kunstarter.

- Formidlingsegenskab: fx følelsesmæssige intensitet eller meningsbærende betydning.
- Det kompositoriske egenskabsniveau er værkets objektive karakter: struktur, tekstur, kontur
- Det fortolkningsmæssige egenskabsniveau: hvordan værket opleves af deltageren – værkets subjektive karakter.
- Det konceptuelle egenskabsniveau: værket som ide og tanke; ud fra kunstnerens intention og den intentionalitet som værket kommunikerer.

Modellen kan med fordel danne udgangspunkt for KUV-udøveres evaluering og formidling af deres KUV-resultater.

Strategisk mål for kritisk refleksion på DJM

I lyset af ovenstående er det naturligt, at DJM søger at opkvalificere de generelle kompetencer inden for kritisk refleksionsmetode. Konservatoriet vil derfor iværksætte et intensivt kompetenceudviklingsprogram, der giver alle undervisere mulighed for at erhverve indsigt og færdigheder i de fremherskende teorier og den praksis, der anvendes inden for professionsuddannelserne og de humanvidenskabelige fag på universiteterne. Det er i den sammenhæng et særskilt krav, at alle, der leder KUV-projekter, besidder eller erhverver sig disse færdigheder.

På studenterniveau vil kritisk refleksion indgå som et modul i undervisningen i entreprenørskab og/eller teoretisk pædagogik. Her vil de studerende blive introduceret til de grundlæggende aspekter af refleksiv tænkning og formidling, herunder idéudvikling, research, dokumentation og problemformulering. Målet er at bibringe de studerende færdigheder i at belyse musikfaglige (kunstneriske/pædagogiske) problemstillinger inden for et afgrænset emne og i deres skriftlige opgaver (fx BA-, KA- og praktikrapporter) blive i stand til at redegøre for emnets baggrund, problemformulering, målsætning, metode og fremgangsmåde samt perspektivering. En vej til at implementere refleksion som et væsentligt element i studerendes arbejde er gennem brug af den særlige læringsramme der benævnes *portfoliometode*, som beskrevet af Saltofte og Krill¹³.

Det interdisciplinære og tværinstitutionelle aspekt

I artiklen *Anvendt Estetik i et Interdisiplinært Perspektiv (2016)* gør den norske komponist og kunstmaler Bjørn Kruse rede for sit syn på KUV-arbejde, som han har erfaring med som professor ved Norges Musikhøgskole. Som titlen antyder, har Kruse fokus på KUVs interdisciplinære aspekter. Udgangspunktet for Kruse er, at de forskellige kunstarter har ”mere til fælles end det som skiller dem.” Efter hans mening er opdelingen af kunst med adskilte læresteder for musik, dans, teater

¹³ Portfolio i Praksis: Læring, refleksion og kreativitet; Margit Saltofte og Cecilia Krill; Hans Reitzels forlag, 2017.

o.s.v. uheldig, eftersom studerende og undervisere "går glip af det potentiale for kunstnerisk og almen visdom, der befinder sig i kunstarternes fællesdomæne." Sin position illustrerer han fx med slægtskabet mellem musikalsk dynamik og dans, klangfarvekontrast og abstrakt malerkunst og komposition og arkitektur. Dette er *det interdisciplinære perspektiv*: dialogen som opstår i spændingsfeltet mellem to eller flere kunstarter. Ikke *transdisciplinær*, ikke *multidisciplinær* ikke *tværdisciplinær* men netop *interdisciplinær* som eksponent for den aktive og dynamiske interaktion mellem kunstarterne.

Et eksempel på et interdisciplinært eller tværkunstnerisk projekt er komponisterne Kira Skov og Maria Fausts værk "In The Beginning", der i sin første inkarnation bestod i at indspille nye kompositioner i en forladt russisk ortodoks kirke i Estland. De hæftede sig dog ved at Projektstøtteudvalget under Statens Kunstfond i deres ansøgningsvejledning skrev, "at udvalget prioriterer projekter der i helt særlig grad udnytter deres udgivelsesmedium". Udvalget efterspørger hermed kunstneriske ideer, der på samme tid indeholder et værk og på en særlig måde formidler værket til publikum.

Som beskrevet i en artikel i Magasinet K fik dette kriterium Skov og Faust til at indtænke en Virtual Reality-dimension i deres projekt. Med denne tilføjelse ændrer projektet format derved, at publikum inviteres ind i det rumlige univers i 3D. Eksemplet demonstrerer, at det at blive tvunget til at indtænke en ekstra dimension som i første omgang opleves som en forhindring eller et benspænd kan resultere i helt nye og originale udtryk.

Tværkunstneriske læringsmiljøer

Relevant at nævne i denne sammenhæng er projektet *Tværkunstneriske Læringsmiljøer (2011-13)*, der var et samarbejde mellem kunstscolerne på Holmen i København¹⁴ med det formål at styrke læringsmiljøet på tværs af kunstformerne. Et af projektets centrale pointer var, at læring og faglig udvikling ofte handler om at opdage og undres over forskellighed og derigennem bringes til at reflektere anderledes og til at handle anderledes. Gennem mødet med andre kunstarter opleves forskellighed, hvorved der skabes rum for ny læring. Nye refleksioner og dermed nye handlemuligheder opstår som konsekvens af nye opdagelser. Ud fra dette læringsblik følger, at mangfoldighed bliver en uundværlig ressource for læreprocessen; at det uniforme, det forudsigelige og det indsnævrede ikke har den store betydning. Man må tværtimod forstå læring og personlig udvikling som en konsekvens af at se verden som uforudsigelig, forskelligartet, foranderlig og i bevægelse.

Som det fremgår, er projektet afsluttet, og det er ikke klart i hvilket omfang, det har haft en blivende indflydelse på samarbejdet mellem kunstscolerne på Holmen. I den afsluttende rapportes perspektivering gives udtryk for, at "projektet potentielt har haft betydning på måder, der permanent har styrket fundamentet for tværkunstnerisk samarbejde mellem videregående kunstneriske uddannelsesmiljøer i Danmark." I relation til DJMs mål om at styrke det interdisciplinære element giver det god mening at inddrage tankesættet som en af flere ledetråde i arbejdet med at udvikle både KUV og PUV og måske især spændingsfeltet herimellem.

DJM og det interdisciplinære aspekt

---

¹⁴ Rytmisk Musikkonservatorium, Statens Scenekunstscole, Den Danske Filmscole, Det Kgl. Danske Kunstakademis Skoler for Arkitektur, Design & Konservering

KUV-projekter med tvær- eller interdisciplinært aspekt finder sted i forskellige afskygninger i DJM-regi. Et eksempel er professor i elektronisk komposition Wayne Siegel's værk *Sisters*, hvor dans og elektronisk musik spiller sammen. Ved hjælp af særlige interfaces monteret på kroppen interagerer danserne med en computer, der er programmeret til at afspille og/eller modificere en række lyde lagret i hukommelsen. De lyde, der høres i stykket, skabes således som en direkte respons på dansernes bevægelser.

I gruppen MUST med DJM-underviserne Christian Vuust og Henrik Munch mødes electronica, jazz og visuals. Henrik Munch skaber elektroniske lydscenografier, som Christian Vuust improviserer over på saxofon og klarinet, mens videokunstner Iben West improviserer videoprojektioner på lærred. Samspillet mellem billede og lyd opstår spontant; billederne blander sig med lyden, og musikken nuancerer det visuelle.

Et tredje eksempel på et interdisciplinært udtryk er sammensætningen af video og udøvende musikalsk virksomhed. Gennem en øget satsning på videoproduktion, bl. a. med brug af robotkameraer og multitrack-lyd, har DJM skabt mulighed for at bringe publikum helt tæt på den musikalske performance. Et eksempel er Henrik Knarborg Larsens opførelse af værket [Split Point](#), hvor klipning og mixning spiller dynamisk sammen med både udøvelsen og værkets karakter.

Endelig er det vigtigt at nævne, at DJM også i sin uddannelsesprofil har et interdisciplinært islæt i kraft af RMB-uddannelsen. Her indgår hovedfaget Sang, Dans og Spil med stor vægt både som et særskilt kunstnerisk fag og som et pædagogisk speciale. Denne performative kobling mellem et musikalsk og et kropsligt udtryk giver mulighed for et ganske unikt kunstnerisk udtryk, som kommer til udtryk i en lang række performances, bl. a. en årligt tilbagevendende turnéforestilling og en række indslag ved den årlige festival RAMA.

Litteratur

1. Bekendtgørelse om bachelor-, kandidat- og solistuddannelser ved musikkonservatorierne og Operaakademiet (<https://www.retsinformation.dk/pdfPrint.aspx?id=183140>)
2. Udredning om videngrundlaget på de videregående kunstneriske uddannelser (http://kum.dk/uploads/tx_templavoila/Kunstnerisk%20Udviklingsvirksomhed_links_2012.pdf)
3. Forskningsstrategi for Kulturministeriets område (http://kum.dk/uploads/tx_templavoila/Forskningsrapport_2009.pdf)
4. DJMs forskningsstrategi 2011-2015 (http://www.musikkons.dk/fileadmin/pdf_musikkons.dk/Om_konservatoriet/Forskning/Forskningsstrategi_DJM_2011_-_2015_110315.pdf)
5. Lov om videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner under Kulturministeriet (<https://www.retsinformation.dk/Forms/r0710.aspx?id=181737>)
6. Lov om Akkrediteringsinstitutionen for videregående uddannelser (<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=99873>)
7. Antologi over Kunstnerisk Udviklingsvirksomhed på DJM (<http://www.musikkons.dk/index.php?id=3386>)
8. Anvendt Estetik i et Interdisiplinært Perspektiv (Kruuse, 2016) (<https://bjornkrusedotcom.files.wordpress.com/2017/02/bjc3b8rn-k-dkdm-kuv-bog.pdf>)
9. Kunstnerisk Udviklingsvirksomhed – En antologi (red. Anne Gry Haugland). DKDM 2016
10. Steen Wackerhausen: "Erfaringsrum, handlingsbåren kundskab og refleksion" fra skriftserien Refleksion i praksis, Aarhus Universitet 2008. (http://ruml.au.dk/fileadmin/www.ruml.au.dk/skriftserier/refleksion_i_praksis/wackerhausen.pdf)
11. Niels Buur Hansen, Refleksion på tryk – om refleksionsbegreber i love, bekendtgørelser og studieordninger i danske professionsuddannelser; Refleksion i praksis, Skriftserie | Nr. 9/2008
12. Donald A. Schön: Den reflekterende praktiker. Hvordan professionelle tænker, når de arbejder, Klim, 2001
13. Bryndorf, B., Rastogi, S., Zeuthen, M., Haugland, A.G. Musikeren i spejlkabinettet – Refleksioner over refleksionen i tre KUV-projekter; KUV-Forum, DKDM, 2017
14. Portfolio i Praksis: Læring, refleksion og kreativitet; Margit Saltofte og Cecilia Krill; Hans Reitzels forlag, 2017.